

NÉPSZABADSÁG

1982 APR 1 7.

BÁNYATELEPTŐL A NEMZETI SZÍNHÁZIG

Beszélgetés Avar Istvánnal gyermekkoráról,

pályájáról, képviselői munkájáról

— Bevallom, hogy találkozásunkra készülődve megpróbáltam összeírni színpadi, film- és tévészerepeit, de rájöttem, hogy egyszerű felsorolásuk is meghaladná egy rövid interjú kereteit. Ezért azt kérem, hogy más megközelítésből beszélgesünk pályája alakulásáról, amely sok tekintetben rendhagyónak tekinthető. Kezdjük talán a gyermekkorral, ami minden ember életében meghatározó jelentőségű. Milyen emlékeket őrzött meg gyermekkorából?

— Kemény gyermekkorom volt, ami az idő távolából szépen tetszik, s amiből mindig is erőt merítettem, ha sorsom nehézzé fordult. Rendhagyó módon lettem színész? Azt hiszem, csak ma tűnik fel annak, hiszen a felszabadulás után sok hasonló sorsú munkás- és parasztfiatal előtt nyílt meg az út, hogy adottságait, tehetségét a legkülönbözőbb területeken érvényesítse. A színészetről szólva gondoljon csak arra a mélyből indult nemzedékre, amelyet Szirtes Ádám, Horváth Teri, Soós Imre képviselt.

Egyébként az egercsehi bányatelep volt gyermekkorom színhelye a környező, nevükben is csodálatos hangulatú falvakkal — Szűcs, Egerbocs, Bekölce, Bagolylyuk — együtt. Apám, nagyapám és minden felmenő férfi rokonom bányász volt, ami már akkoriban is rangot jelentett a munkásság körében. Én is a bányába kerültem tizennégy éves koromban — farakó pályamunkásként kezdtem, és aknacsatlósként fejeztem be fizikai munkás pályafutásomat. Azok az idős munkások, akik akkor körülvettek — Lajos bácsi, Pesta bácsi, Jani bácsi —, a munka szeretetét, tiszteletét oltották belém. A „jó szerencsét” köszöntéssel pedig azt sugallták, hogy az élethez, az életben maradáshoz szerencse is kell.

— Ez a nagy széncsaták ideje volt...

— Igen. A két műszak természetesen számított.

— Ez a táj bizonyul mindmáig vonzza Avar Istvánt?

— Olyannyira, hogy ha hazamegyek és behunom a szemem, úgy érzem, el se jöttem onnan. Ott él anyám, immár a nyugdíjastelepen; az erdő széle a kertjéig ér. Ott én ma is Pityu vagyok az idősebb emberek számára.

— Hogyan lett az aknacsatlósból színész?

— Eszem ágában sem volt, hogy színész legyek. Tagja voltam a helyi színjátszó csoportnak, jártuk a környező falvakat, részt vettünk a választási agitációban. Mindent játszótunk a rövid jelenetektől kezdve a háromfelvonásos népszínműig. Társaim azt mondták, hogy tehetséges vagyok, rábeszéltek, jelentkezzen a színművészeti főiskolára. Egyszer aztán, inkább tréfaképpen, semmint komolyan, postára adtam a felvételi kérelmemet. El is feledkeztem a dologról — 1949 nyarán fiatal munkásként elküldtek a budapesti VIT-re. Amikor hazamentem, a „behívóval” fogadtak. Hogy menjek el felvételizni Miskolcra.

— Mivel készült a felvételire?

— Semmivel. Másnap kellett jelentkezni, s ennek akkor még a számomra nem volt tétje. A bizottság elnöke Nagy Adorján volt, tagjai: Gellért Endre és Katona Ferenc. Verset kellett volna szavalnom, de azt mondtam, hogy nem tudok. Hát mit tudok? A falu rosszát játszunk a színjátszó csoportban — válaszoltam. Abból mondtam el Gonosz Pista monológját. Szerencsém volt. Száz jelentkezőből tizenkettőt vettek fel. Köztük voltam én is. Ezt azután Pesten még két felvételi vizsga követte, azokon is túljutottam. Ekkor benünket, akiknek nem volt érettségünk, elküldtek egyéves szakérettségi-tanfolyamra. Ott gyakran a könyvek fölé hajolva ért a hajnal, de megérte, mert megtanultam tanulni.

— És a főiskolai évek? Nem okoztak túl nagy megerhelést egy bányából jött fiatalember számára?

— Erős volt bennem a tanulási vágy, az akaraterő átsegített a nehézségeken. Amikor pedig segítségre szorultam, önzetlen osztálytársaim — Gelley Kornél, Simon Erika, Kaló Flórián — órákon át foglalkoztak velem. A legnagyobb problémát a színpadi beszéd elsajátítása okozta, mert zárt szájjal, palócos kiejtéssel beszéltem. Sokat köszönhetek ebben a tekintetben is nagyszerű tanárainknak, Nagy Adorjánnak, Sulyók Máriának, Bánki Zsuzsának, Básti Lajosnak, Bojtor Tibornak. Nem morzsolódtam le, sikerült elvégeznem a főiskolát, pedig ötvennyolc hallgató közül csak tizenketten jutottunk el

a diplomáig. Most is fel tudom sorolni a nevüket...

— A főiskola után Pécsre került. Hogyan emlékszik ezekre az évekre?

— Idestova harminc éve vagyok a pályán, de azt mondhatom, hogy a legszebb hat évemet töltöttem el a Pécsi Nemzeti Színházban. Megjegyzem, hogy a főiskola után hívtak a Fővárosi Operettszínházba, de én mindenképpen vidékre akartam menni. A pécsi színházban nagy szeretettel fogadtak, és azonnal bedobtak a mélyvízbe. Mindjárt főszerepet kaptam Csizmarek Mátyás újsütetű darabjában, a Bújócskában. A színház főrendezője, Lendvai Ferenc nagyon bízott a tehetségemben, sok olyan szerepet is rám osztott, ami bukással fenyegetett. Ezeket az akadályokat is át kellett ugrani. Azután remek főszerepekkel és a mesterség próbáját jelentő epizódalakításokkal folytatódott a sor; egyik este Vronszkijt játszottam, másikon Mágnes Miskát. És jöttek a klasszikusok, mai drámák, érlelődött bennem a színészi tapasztalat. Ezért még ma is elszoruló szívvel és torokkal nézem a fiatal kollégákat, akik különböző okokból kézzel-lábbal hadakoznak, hogy egyetlen napot se töltsenek vidéki színháznál. Így aztán sorban elmerülnek valamelyik budapesti színház süllyesztőjében.

— Ezután a Madách, majd a Nemzeti Színház következett, no meg a sok tévé- és filmszerep. Avar Ist-

ván az ország egyik legnépszerűbb színésze lett. Hogyan viselte a sikert?

— Sem a siker, sem a sikertelenség nem tudott maga alá gyűrni. Ezt a természetemet talán családi örökségként hoztam magammal.

— Lehet, hogy a következő kérdésre nem szívesen válaszol. Ön, amellettt hogy színművész, közéleti ember is, országgyűlési képviselő. Ez a kettőség elég szokatlan az ön pályáján. Miért vállalta, vállalja ezt a többletmunkát?

— Miért ne válaszolnék szívesen? Önként vállaltam a közéleti teendőket, nem kellemetlen beszélni róla.

Elmondom a történetét. 1972-ben súlyos betegségen estem át, ahogy mondják, a másvilágról hoztak vissza az orvosok. Lábadozva elkezdtem ismét a munkát, fokozatosan visszavettem a szerepeimet, s egy szép napon bejön hozzám a színház párttitkára: kéri, hogy menjek be a budapesti pártbizottságra. El se tudtam képzelni, mit akarnak tőlem, hiszen nem vagyok párttag. Amikor bementem a számomra akkor még ismeretlen emberek közé, meglepetés ért. Elmondták, hogy haláleset miatt megüresedett az egyik VII. kerületi képviselői hely, s ha elvállalnám, engem terjesztenének a jelölő gyűlés elé. Azt válaszoltam, hogy megtiszteltetésnek veszem, pedig akkor még fogalmam se volt, a gyakorlatban mivel jár ez a munka. Azóta megtanultam: másfél ciklust a VII. kerületi választókerületben töltöttem, azóta pedig a XXII. kerületben, Budapesti ténynek és Nagyténynek vagyok az országgyűlési képviselője.

— Hogyan tudja időben, energiában összeegyeztetni a színészi hivatást a képviselői munkával?

— Kezdetben nehéz volt, mert tapasztalatlan voltam. Mostanában már könnyebb, megtanultam szervezni, tudom, mely problémával hová kell fordulni, s a kerületben is igyekeznek figyelembe venni színészi munkám ciklikus elfoglaltságait. Az viszont gyakran nehézséget okoz, hogy nálunk az emberek általában nem nagyon tudják, hogy mi tartozik az országgyűlési képviselőre, s mi, mondjuk, a tanácsra, a népfőnökségre vagy éppen a tanácsokra, lakóbizottsági elnökre. Vagyis ismertségem folytán a legapróbb ügyekkel is hozzámm fordulnak. Ez persze lehet a bizalom jele is, és igyekszem mindent

elintézni, ami elintézhető. Egyúttal persze látom, érzem, hogy nagyobb, átfogó problémákkal kellene foglalkoznom, de azt is tudom, hogy egy-egy ember számára az ő „kis ügye” rettenetesen fontos.

— Hadd tegyem fel a kérdést: hasznos-e az ön számára ez a közéleti munka, vagy időnként érzi az árnyoldalait is?

— Ha igaz, hogy a színész egyik legfontosabb „munkaeszköze” az emberismeret, akkor a képviselői munkában szerzett tapasztalatok a színpadon is gyümölcsöznek. Sok olyan emberrel, emberi problémával találkozom, ami visszahathat a szerepeimre. Persze nem közvetlenül, nem is tudatosan, inkább úgy, hogy különböző dolgokról, jelenségekről kialakul, erősödik bennem a vélemény, hogy saját gondolkodásom is formálódik, s mindez óhatatlanul előjön a szerepben.

Hátrányok? Erről valóban nem szívesen beszélek, de egy példát elmondok annak az érzékeltetésére, hogy nálunk még gyakorolni kell a demokráciát. Mint képviselő, úgy érzem, közöm van a szakma gondjaihoz is. Egy alkalommal nyilvános fórumon szóvá tettem filmgyártásunk néhány problémáját, ami úgy látszik, a rendezőket is érintette. Azóta azt tapasztalom, hogy a filmrendezőknél valahogy nincs szükségük rám. Az utóbbi években csak egy filmszerepre kértek fel. Ezt ne vegye panasznak, csupán ténymegállapításnak. Az is lehet, hogy képelem, és nincs összefüggés az említett dolgok között. Ki tudja?...

— Ön 1966 óta a Nemzeti Színház tagja. Az utóbbi időben sok változás történt a színházban, megszáporodtak a bizonytalansági tényezők. Hogyan látja ma az ország első színházának a helyzetét?

— Én természetemnél fogva optimista vagyok. Van ugyan elképzelésem, hogy milyennek kéne lennie a Nemzeti Színháznak, de arcélnék kialakítása nemcsak az én feladatomban. Marad tehát a bizakodás. Bizom benne, hogy a kulturális vezetés, a színház új vezetősége megtalálja a módját, hogy a Nemzeti Színház előbb-utóbb ismét betöltse hivatását színházi életünk egészében, hogy újra rangot jelentsen a Nemzeti Színház tagjának lenni.

Havas Ervin